

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DEBORD, GUY

Comentarii asupra societății spectacolului / Guy Debord;
trad.: Cristina Săvoiu. – București: Editura RAO, 2011
ISBN 978-606-609-025-4

I. Săvoiu, Cristina (trad.)

316.64
930.1

Editura RAO
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

GUY DEBORD
Commentaires sur la société du spectacle
© Editions Gallimard, 1992
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba franceză
CRISTINA SĂVOIU

© RAO International Publishing Company, 2006
pentru versiunea în limba română

aprilie 2011

ISBN 978-606-609-025-4

Introducere

Prefață la ediția italiană a
*Societății Spectacolului*¹

Traducerile acestei cărți publicate la Paris spre sfârșitul anului 1967 au apărut deja în vreo zece țări; și de cele mai multe ori au apărut în aceeași țară la editori concurenți, însă aproape de fiecare dată au fost neizbutite. Pretutindeni, primele traduceri au fost infidele și incorecte, mai puțin în Portugalia și, poate, în Danemarca. Traducerile publicate în olandeză și germană sunt bune începând de la a doua tentativă, cu toate că, și atunci, editorul german a neglijat să corecteze la tipar o mulțime de greșeli. În engleză și în spaniolă trebuie să așteptăm a treia ediție pentru a se înțelege ce am scris. Nicăieri nu

¹ Această *Prefață* a fost publicată în 1979 de editurile *Vallecchi* din Florența și *Champ Libre* din Paris.

s-a văzut însă ceva mai rău ca în Italia unde, din 1968, editorul *De Deonato* a dat la iveală cea mai monstruoasă dintre toate edițiile, care n-a fost decât parțial îmbunătățită prin două traduceri rivale care au urmat. De altminteri, chiar atunci, Paolo Salvadori, mergând să-i găsească în birourile lor pe cei răspunzători de exagerările comise, i-a plesnit și i-a scuipat literalmente în ochi: căci, firește, așa trebuie să procedeze traducătorii buni când dau peste unii proști. Astfel că putem spune că abia a patra traducere italiană, făcută de Salvadori, este în sfârșit excelentă.

Faptul că există neajunsuri majore ale atâtor traduceri care, cu excepția a patru sau cinci mai reușite, nu mi-au fost supuse atenției nu înseamnă că această carte este mai greu de înțeles decât oricare alta ce a meritat într-adevăr să fie scrisă. Riscul de a fi denaturate nu este rezervat în mod deosebit lucrărilor subversive, căci falsificatorii n-au cel puțin a se teme în acest caz că vor fi chemați în justiție de către autori; sau deoarece tâmpenia adăugată textului le va da oarecum apă la moară veleităților polemice ale ideologilor burghezi sau ale birocraților. Nu putem să nu constatăm că majoritatea traducerilor publicate în ultimii ani, din orice țară, și chiar atunci când este vorba despre clasici, a avut o soartă asemănătoare. Munca intelectuală salariată tinde, în mod firesc, să urmeze legea producției industriale a decadenței în care profitul întreprinzătorului depinde de rapiditatea execuției

și de calitatea îndoielnică a materialului folosit. Eliberată cu atâta mândrie de orice aparență că ar proteja gustul publicului, această producție, concentrată din punct de vedere financiar și, deci, mereu mai bine echipată tehnologic, deține ca monopol în toate piețele și segmentele lor prezența unei oferte lipsite de orice calitate și s-a dovedit aptă să speculeze cu o temeritate din ce în ce mai mare provocând supunerea silită a cererii și perversitatea, în consecință, a gustului în masa clientelei. Că este vorba de o locuință, de carnea unei vite furajate sau de rodul minții unui traducător incult, se impune de departe o singură concluzie, anume că ceea ce altădată se obținea cu cheltuială de timp și de muncă calificată se poate obține de acum înainte foarte rapid și cu costuri minime. E la fel de adevărat că și traducătorii au prea puține motive să se chinuie să înțeleagă tâlcul unei cărți și, mai ales, să învețe limba din care traduc, de vreme ce aproape toți autorii din ziua de azi scriu ei înșiși cu o grabă bătătoare la ochi cărți care, în foarte scurt timp, vor fi deja demodate. De ce să traduci bine ceva ce nici n-ar fi trebuit scris și care nu va fi citit vreodată? Sistemul spectacular este perfect tocmai prin această armonie a sa cu totul aparte; prin alte trăsături însă, el se năruie.

Totuși, această practică uzuală a celor mai mulți dintre editori e nepotrivită cu *Societatea Spectacolului* care interesează un public foarte diferit și din cu totul alte motive.

Într-un mod clar mai mult decât altădată, astăzi există diferite feluri de cărți. Multe dintre ele nici măcar nu sunt deschise, iar unele ajung să fie transcrise pe ziduri. Acestea din urmă își datorează popularitatea și puterea de convingere faptului că disprețuitele instanțe ale spectacolului nu pomenesc despre ele sau abia dacă spun câte ceva, în trecere. Acei indivizi care însă vor trebui să-și pună viața în joc pornind de la o anumită descriere a forțelor istorice și a folosirii lor au, bineînțeles, chef să cerceteze ei înșiși documentele în traduceri rigurose exacte. Fără îndoială că, în actualele condiții de supratiraj și de concentrare a difuzării cărților, aproape nici un titlu nu are parte de succes sau, cel mai adesea, de insucces decât într-un interval de câteva săptămâni de la apariția pe piață. Pe asta își întemeiază grosul activității editoriale de azi politica arbitrariului flagrant și a faptului împlinit, care convine atât de mult cărților despre care nu se va vorbi decât o singură dată și, de fapt, nici nu are importanță cum. Cărții mele îi lipsește acest atu și este în zadar să o traduci în goana mare pentru că traducerea ei va fi oricând o sarcină atrăgătoare și pentru alții. Și astfel, peste traducerile proaste se vor suprapune fără încetare unele mai bune.

Un jurnalist francez care publicase de curând o carte voluminoasă, anunțată ca aptă să dea un nou suflu dezbaterilor de idei, peste doar câteva luni își explica eșecul prin faptul că i-ar fi lipsit cititorii,

și nu ideile. Autorul era de părere că trăim într-o societate în care nu se citește și că, dacă Marx și-ar publica astăzi *Capitalul*, ar merge într-o seară să-și explice intențiile într-o emisiune literară televizată, iar din ziua imediat următoare nu s-ar mai vorbi nimic despre asta. Năstrușnică eroare trădându-și, de fapt, adevărata cauză. Este evident că, dacă cineva va publica în zilele noastre o adevărată carte de critică a societății, s-ar feri cu siguranță să apară la televiziune sau în alte întrevederi de acest gen, așa fel încât și după zece ori douăzeci de ani se va mai vorbi încă despre carte.

Drept să spun, nu cred că există cineva pe lume care să fie interesat de cartea mea, în afara celor care sunt adversari ai ordinii sociale existente și care acționează concret tocmai pornind de la această împrejurare. Certitudinea pe care o am în această privință, bine fundamentată în teorie, e confirmată de observația empirică a rarelor și sărăcăcioaselor critici ori aluzii pe care cartea mea le-a suscitât printre cei care dețin ori numai se străduiesc să dobândească autoritatea de a vorbi public în spectacol, în fața altora care tac.

Diferenții specialiști ai aparențelor în discuții numite încă, evident abuziv, culturale sau politice, s-au aliniat în mod necesar la logica și cultura sistemului care le poate angaja serviciile; nu numai pentru că ei au fost selecționați de către sistem, dar mai ales pentru că n-au fost niciodată învățați să

facă altceva. Dintre toți cei care au citat din cartea mea pentru a-i recunoaște importanța, n-am văzut până acum unul singur care să se aventureze să spună măcar în câteva cuvinte despre ce este vorba în această carte: de fapt, lor le era suficient să lase impresia că știau de existența ei. În același timp, toți cei care i-au găsit un cusur cărții par să nu-i fi găsit și altele din moment ce nu le-au formulat. În toate cazurile însă cusurul, odată identificat, era suficient pentru a-i da satisfacție descoperitorului său. Unul a opinat că în carte nu este abordată problema statului, altuia i s-a părut că nu ține deloc seama de existența istoriei; un altul a respins-o pe motiv că ar fi un elogiu irațional și incomunicabil al purei porniri de a distruge; un altul a condamnat lucrarea ca fiind un ghid secret de conduită al tuturor guvernelor constituite de la apariția sa. În același somn al rațiunii, alți cincizeci au ajuns numai decît și ei la tot atâtea păreri.

Iar scriind despre ele în periodice, în cărți sau pamflete ticluite ad-hoc, în lipsa unor resurse reale, au adoptat cu toții tonul unei năzuroase neputințe. Or, dimpotrivă, după câte știu, cartea mea și-a găsit pentru moment cei mai destoinici cititori în uzinele din Italia. Muncitorii din Italia care pot fi dați astăzi ca exemplu tovarășilor lor din toate celelalte țări pentru absenteismul lor, pentru grevele la care n-au renunțat, pentru refuzul lor asumat de a munci, pentru nesocotirea legii și a tuturor grupărilor favorabile statului, cunosc destul de bine din practică tema acestei cărți, astfel încât tezele expuse

în *Societatea Spectacolului* le-au putut fi de folos chiar atunci când nu aveau la îndemână decît traduceri mediocre.

Cel mai adesea, comentatorii s-au prefăcut că nu înțeleg la ce ar putea folosi o carte ce nu se clasează în nici una din categoriile intelectuale pe care societatea încă dominantă binevoiește să le ia în considerație și care nu e scrisă de pe poziția nici uneia dintre profesiile specializate pe care ea le încurajează. Iată de ce intențiile autorului au părut obscure. Și, cu toate acestea, cartea nu ascunde nici un mister. În lucrarea *Campania din 1815 din Franța*, Clausewitz scria: „În orice viziune critică asupra strategiei, esențialul este să-ți însușești strict punctul de vedere al protagoniștilor; e adevărat că adeseori e greu. Dacă scriitorii ar dori sau ar putea să se pună, teoretic, în toate situațiile în care se găsesc protagoniștii, majoritatea criticilor la adresa strategiei ar dispărea cu totul ori s-ar rezuma la câteva banale distincții“.

În 1967, am vrut ca Internaționala situaționistă să beneficieze de un manual de teorie. În acel moment, organizația era gruparea extremistă care readusese în societatea modernă contestarea revoluționară; era deci lesne de văzut că această grupare era deja victorioasă în terenul criticii teoretice, iar, aplicând-o cu pricepere, s-a impus și în domeniul acțiunii practice, ținînd astfel spre punctul culminant al rolului său istoric. O astfel de carte ar fi avut rolul să se

implice în tulburările ce n-au întârziat să apară și să fie ulterior transmisă șirului de evenimente subversive pe care tulburările nu puteau să nu-l genereze.

E știut cât de puternică e înclinația oamenilor de a repeta inutil fragmente simplificate din vechi teorii revoluționare, a căror perimare le este ascunsă prin simplul fapt că nimeni nu încearcă să le aplice vreunei lupte concrete, pentru a transforma condițiile în care oamenii trăiesc efectiv; astfel încât oamenii nu înțeleg nici măcar cum au putut aceste teorii, fiecare în felul ei, să participe la conflictele altor vremi. În pofida acestei realități, nu încapă nici o îndoială, pentru oricine examinează cu detașare problema, că cei ce vor să răstoarne efectiv o societate stabilită trebuie să formuleze o teorie care să explice bazele acelei societăți; sau măcar să dea impresia că oferă o explicație satisfăcătoare. De îndată ce o astfel de teorie începe să fie divulgată, cu condiția ca acest lucru să aibă loc în toiul confruntărilor ce perturbă liniștea publică și chiar înainte ca ea să fie exact înțeleasă, nemulțumirea aflată în stare latentă pretutindeni s-ar accentua, ar sta să răbufnească la simpla idee că există o condamnare teoretică a stării de fapt. După care, dezlănțuind cu mânie războiul pentru dobândirea libertății, toți proletarii pot ajunge strategii.

Fără îndoială, o teorie generală pregătită în acest scop trebuie, în primul rând, să evite să apară drept o teorie în mod vădit falsă și deci nu trebuie să se expună

riscului de a fi contrazisă de șirul evenimentelor. Ea trebuie să fie însă și o teorie perfect inacceptabilă. Trebuie ca, dezvăluindu-i adevărata natură și spre obida și uluiala tuturor celor care consideră însuși centrul lumii actuale ca fiind bun, ea să-l poată divulga ca fiind rău Teoria spectacolului întrunește aceste două exigențe.

Cel dintâi merit al unei teorii critice exacte este de a putea face ca, dintr-un foc, celelalte teorii să devină ridicole. Dovadă că, în mișcarea de negare prin care, în 1968, a început decăderea formelor de dominație din acea vreme, în timp ce alte curente structurate încercau să-și justifice propria întârziere și ambițiile mioape fără ca vreunul să dispună de un manual teoretic modern, fără măcar să recunoască ceva modern în puterea de clasă pe care urma să o răstoarne, situaționiștii au fost singurii în stare să propună o teorie a redutabilei revolte din mai; singura teorie ce lua în calcul noile plângeri devenite evidente, dar despre care nu pomenise nimeni. Cine regretă consensul? Noi l-am ucis. *Cosa Fatta capo ha.*

Cu 15 ani înainte, în 1952, patru sau cinci persoane dubioase din Paris s-au hotărât să studieze cum poate fi depășită arta. Ca o fericită consecință a parcurgerii cu dârzenie a acestei căi, vechile linii de apărare, care zădărniseră atacurile precedente ale revoluției sociale, erau acum năpădite și ca vai de ele. S-a văzut aici prilejul de a lansa o nouă